

STUDENTSKI DOMOVI I PROBLEMATIKA MLADIH

JOZO ČIKEŠ
Sveučilište u Zagrebu
Studentski centar u Zagrebu
Savska 25
10000 ZAGREB

Izvorni znanstveni rad
Primljeno 17. 11. 1998.
UDK 378.16 (497.5)
266-057.875 (497.5)

Sažetak

Zadani naslov "Problematika mladih u studentskim domovima", autor s dopuštenjem mijenja u "Studentski domovi i problematika mladih", htijući naglasiti studentske domove kao jedan od generatora problema mladih.

Potom objašnjava nastanak studentskih domova u bivšoj komunističkoj Jugoslaviji i njihovo mjesto u okviru šire cjeline studentskih centara. Studentski centar, pak imao je zadatak baviti se tzv. studentskim standardom u koji spadaju: smještaj, prehrana, kultura (kulturni život), te privremeno i povremeno zapošljavanje studenata.

Tako koncipirani studentski centri posve su bili različiti od kampusa ili koledža na Zapadu, ali su se ponešto razlikovali i od onih na socijalističkom Istoku.

Cilj socijalističke brige za studente bio je jasan: u ostvarenju novoga socijalističkog društva nije se smio zanemariti novi socijalistički intelektualac kao bitna poluga novih društvenih odnosa.

U posljednjem desetljeću svi smo prisustvovali krah u tog društva i tih odnosa.

Kako sada stoje stvari u novoj, hrvatskoj državi?

Iako je politička stvarnost posve nova, koncepcija studentskih centara nije se još promijenila, a samim tim ni koncepcija tzv. studentskog standarda.

Način sufinanciranja studenata ostao je isti, pa ogromni novac koji hrvatska država ulaže u svoj budući intelektualni kadar odlazi zajedno s njim u bijeli svijet (odljev mozgova), budući da je problem zapošljavanja u vlastitoj državi golem.

Autor stoga predlaže:

1. Studentu u kojeg se na ovaj način ulaže treba "nametnuti" i neku obvezu prema svojoj državi, pogotovo u trenutku njene poslijeratne obnove, kao i uključiti se u pravilnu raspodjelu planiranja budućih intelektualnih kadrova.

2. Inzistirati na promjeni kvalifikacijske strukture zaposlenih u studentskim domovima, u smislu stručne, pedagoške i svekolike brige za duhovno zdravlje mladog čovjeka. Posebnu pozornost treba posvetiti studentskim katehetama, jer je briga za zagrebačke sveučilištarce briga cijele Crkve u Hrvata, a ne samo Zagrebačke nadbiskupije.

3. Da bi Crkva mogla ostvariti svoju legalnu misiju, trebala bi - u ime restitucije svojih dobara - zatražiti neke od studentskih domova u svoje vlasništvo, sa svim konsekvencijama, te kao ravnopravni partner utjecati na preformulaciju tzv. studentskog standarda, odnosno studentskih centara.

4. Crkva se mora također zauzeti za bujnost i autonomiju studentskog kulturnog života, te u kreativnoj mladenačkoj slobodi širiti i svoje svjetonazorske horizonte. Izvršna podloga već postoji u ustanovama kulture u Studentskom centru u Savskoj 25 u Zagrebu, koji prostor bi trebalo sačuvati, obnoviti i poboljšati tako da se pretvori u sveukupni kulturni (duhovni) centar hrvatske tuzemne i inozemne mladeži.

Ključne riječi: studentski domovi, mladi, socijalizam, demokracija, kultura, duhovnost.

OPĆA NAPOMENA

Problematika mladih i govor o njoj nalazi svoje uporište u problemima sadašnjice, a posebno sa stajališta budućnosti, koja sigurno njima pripada. Međutim, da budemo konkretniji, govoriti o studentima znači govoriti o sutrašnjici. Drugim riječima, znači govoriti o mladosti koja za samo nekoliko godina stupa na scenu ovog društva, ove države, kao naši liječnici, pravnici, ekonomski planeri, saborski zastupnici, predsjednici itd.

Tema koju sam dobio točno je određena, vrijeme od 25 minuta strogo je ograničeno, a želja predsjednika Vijeća za laike Hrvatske biskupske konferencije msgr. Ivasa veoma je jasna, citiram: "zato Vas molim da pripremite najkonkretnija pitanja, kako bismo došli do onih zaključaka koji će se stvarno moći i u praksi ostvariti". Sve to zato jer: "u demokratskim promjenama nastale su nove okolnosti i mogućnosti rada". Želeći se držati uputa, a ostajući na zadanoj temi, dopuštam si ipak slobodu da manje govorim o problemima studenata u studentskim domovima sa stajališta pastoralna i prvenstveno duhovnim u strogom smislu riječi. Više će biti riječi o općoj problematici domova i njihovoj impostaciji u ovom društvu ili sustavu odgoja jer su oni generatori studentskih problema i to stoga što su problemi studentske populacije na globalnoj razini slični. Posebice oni duhovne prirode, o kojima kompetentnije mogu govoriti drugi.

Stoga bih radije svoju temu preformulirao, jer mi je to unaprijed dopustio mr. Anton Peranić, koordinator ovog kolokvija, pa bi ona glasila: "Studentski domovi i problematika mladih", s jasnim naglaskom na studentskim domovima.

ŠTO SU STUDENTSKI DOMOVI

Doslovce, studentski domovi su ustanove koje se brinu o smještaju studenata u pojedinim sveučilištima i veleučilišnim centrima, te - gledani tako izdvojeno - ne bi možda ni trebali biti predmetom posebne pastoralne skrbi.

No, studentski domovi djeluju u sklopu većih cjelina koje se nazivaju studentskim centrima, a riječ je o ustanovama koje skrbe o cjelokupnom studentskom životu izvan fakulteta, o onom što se kod nas još uvijek naziva studentskim standardom (ne podsjeća li vas to na socrealistički vokabular?), koji on uključuje:

- a) smještaj studenata (studentske domove)
- b) prehranu studenata (studentske restorane)
- c) kulturu studenata ("zadovoljavanje kulturnih potreba" studenata u njihovo slobodno vrijeme)
- d) šport (organiziranje športskih aktivnosti - za sada tek u dobrim željama!)
- e) studentski servis (omogućuje studentima da povremeno i privremeno nešto zarade i uvećaju svoj džeparac).

ČIJI SU STUDENTSKI DOMOVI, ODNOSNO STUDENTSKI CENTRI?

Članak 2. Statuta Studentskog centra u Zagrebu glasi: "Djelujući kao pravna osoba u društvenom vlasništvu, Studentski centar je, stupanjem na snagu Zakona o ustanovama, 24. kolovoza 1993. postao ustanova nad kojom je Republika Hrvatska stekla osnivačka prava. Danom stupanja na snagu Zakona o visokim učilištima 2. studenog 1993. Republika Hrvatska je vlasništvo i osnivačka prava nad Studentskim centrom prenijela na Sveučilište u Zagrebu, te on postaje ustanova u sastavu Sveučilišta."

(Što vrijedi za studentski centar u Zagrebu, mislim da u načelu vrijedi za sve studentske centre u Hrvatskoj.)

U prošlom sustavu, studentski centri bili su ustanove posebnog društvenog interesa te im je stoga namijenjena posebna, veoma važna uloga u odgoju mladih socijalističkih naraštaja, odakle su se, rekao bih, po svojoj biti razlikovali od sličnih ustanova u slobodnom svijetu, gdje je sveučilišna tradicija privatnih sveučilišta i veleučilišta s kampusima i koledžima gotovo neusporediva s našom. Studentski centar u Zagrebu osnovala je 1. lipnja 1957. tadašnja Studentska organizacija Sveučilišta u Zagrebu kao organizaciju usmjerenog obrazovanja, odnosno tzv. studentskog standarda. U vlasniš-

tvo je dobio prostor bivšeg Zagrebačkog zbora, koji je preseljen na današnji prostor u Novom Zagrebu pod imenom *Zagrebački velesajam*.

Prije toga već je počela, a potom je i nastavljena intenzivna izgradnja studentskih domova i studentskih restorana, a većina izložbenih sajamskih paviljona s vremenom su postali prostori za zadovoljavanje kulturnih potreba studenata. Tako u Savskoj 25 nastaju: Teatar ITD, Galerija SC, Muzički salon (iz kojeg se razvija Muzički bijenale), Velika kinodvorana, Multimedijски centar, Grafički servis, Izdavačka djelatnost - valja se sjetiti famoznog časopisa "Razlog" (koji je ubrzo komunistička elita SC-a zbog progresivnih ideja ugasila), niz slobodnih studentskih inicijativa itd., koji su ostavili dubokog traga u poslijeratnoj hrvatskoj kulturi.

KOJA JE BILA SVRHA STUDENTSKIH CENTARA?

Studentski centri trebali su se uklopiti u općeproklamirani cilj socijalističkog društva: stvaranje novog čovjeka, novog socijalističkog intelektualca, novog blagostanja tijela i duha, i sve druge fraze koje su nam još uvijek u glavi. Stoga su i kadrovi Studentskog centra u Zagrebu bili strogo birani, politički podobni i odani poslušnici, dapače vrsni doušnici i špijuni, a njihovi suradnici iz redova studenata uglavnom nisu završavali studij i postajali su zaposlenici Studentskog centra te gotovo u pravilu visoki partijski funkcioneri.

Riječju, domovi su trebali biti veliki duhovni lonac koji će na pladnju jedinstvenog menija ponuditi socijalističkog intelektualca, oslobođenog svega tradicionalnog, "natražnjakog", vjerničkog i nacionalnog. Sve to kroz golemu koncentraciju mladića i djevojaka na jednom mjestu. S vrlo nejasnim domskim redom, s velikim brojem mladih iz tadašnjih jugoslavenskih republika (bratstvo i jedinstvo) te s naglašenom i forsiranom prisutnošću studenata iz tzv. nesvrstanih zemalja (socijalistički internacionalizam). Potonji su trebali postati "ambasadori" Jugoslavije, njenog socijalističkog samoupravljanja, a često i obučeni re-

volucionarni prevratnici u zemljama Trećeg svijeta.

Da bi sve bilo pod što boljim nadzorom, domovi su se gradili na tadašnjoj periferiji Zagreba, kako ne bi, ne daj Bože neka neposlušna skupina studenata pozvala kolege na ulice, odnosno da - ako se protest i dogodi - dok se ne dođe do centra grada udbaški pendreci imaju vremena akciju smiriti. Unatoč tako dobro i široko smišljenoj brizi za novoga socijalističkog studenta, cilj se, svjedoci smo, nije ostvario, dapače katastrofalno je propao.

Ipak, usudio bih se reći da je u svem tom mraku postojala jedna svijetla točka, a to je kultura Studentskog centra. Ona je, osluškujući znakove iz svijeta, onemogućavala stvaranje zamišljenog jednodimenzionalnog čovjeka, otvarala nova duhovna obzorja i činila pomake, bez obzira na to što su mnogi njezini djelatnici bili šikanirani, listovi i revije ukidani, predstave zabranjivane, glazba koja nije zvučala socrealistički utišavana, a slike skidane. Mnogi od bivših i sadašnjih djelatnika kulturnog odjela Studentskog centra i danas su priznata, a neki i vodeća imena humane, slobodoumne i domoljubne misli u ovoj državi.

Htio sam, dakle, naglasiti samo jedno: komunizam je bio veoma svjestan da mora, ako želi novog čovjeka i novo društvo, uložiti golem napor u studentsku populaciju. Danas nam je svima jasno da cilj nije postignut, ali mora nam biti još jasnije da je ipak boljševičko-komunističko sjeme izraslo u golema stabla ispod čijih sjena teško mogu bujati pluralistički nasadi budućnosti. (Onome koga barem malo zanima duhovna spirala povijesti nimalo ne iznenađuje potpun kolaps duhovne vertikale - čak je i vjernička poljuljana - u hrvatskom društvu, usudio bih se reći čak i kod velikog broja hrvatskih intelektualaca, pa i onih s humanističkom naobrazbom.)

ŠTO JE SA STUDENTSKIM DOMOVIMA DANAS?

Poslužimo se podacima Državnog zavoda za statistiku, *Studenti u školskoj godini 1996/97*, koji su objavljeni u travnju 1998.

Studenti - zimski semestar školske godine 1996/97.*Visoka učilišta (više škole - fakulteti)*

Način studiranja	Ukupno		Godina studija											
			I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
ukupno	85.752	43.563	32.629	16.051	21.180	10.918	16.555	8.599	12.145	6.781	2.861	967	382	247
redoviti	75.119	38.618	26.314	13.227	19.148	9.909	15.033	7.888	11.403	6.383	2.839	964	382	247

Broj studenata upisanih na pojedina sveučilišta prikazan je u sljedećim tablicama.

Studenti po sveučilištima, grupama visokih učilišta, znanostima*Sveučilište u Zagrebu*

Način studiranja	Ukupno		Godina studija											
			I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
ukupno	54.406	26.696	19.033	9.205	13.138	6.540	11.308	5.612	8.231	4.392	2.440	781	256	166
redoviti	49.383	24.769	16.016	8.056	12.376	6.270	10.427	5.285	7.890	4.214	2.418	778	256	166

Sveučilište u Splitu

Način studiranja	Ukupno		Godina studija											
			I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
ukupno	12.170	6.552	5.320	2.665	3.137	1.670	1.960	1.148	1.636	1.004	84	42	33	23
redoviti	9.769	5.227	3.966	1.952	2.572	1.326	1.711	1.008	1.403	876	84	42	33	23

Sveučilište u Rijeci

Način studiranja	Ukupno		Godina studija											
			I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
ukupno	11.127	5.911	4.740	2.381	2.786	1.504	1.948	1.074	1.322	795	255	112	76	45
redoviti	9.285	4.904	3.651	1.838	2.351	1.228	1.744	954	1.208	727	255	112	76	45

Sveučilište u Osijeku

Način studiranja	Ukupno		Godina studija											
			I.		II.		III.		IV.		V.		VI.	
	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene	ukupno	žene
ukupno	8.049	4.404	3.536	1.800	2.119	1.204	1.339	765	956	590	82	32	17	13
redoviti	6.682	3.718	2.681	1.381	1.849	1.085	1.151	641	902	566	82	32	17	13

Na visokim vjerskim učilištima na stručni odnosno sveučilišni studij u školskoj godini 1996/97. bilo je upisano 1697 studenata, od toga 498 u prvu godinu.

Od ukupnog broja redovitih studenata, dakle od 75.119, njih 8.500 smješteno je u studentskim domovima, kojih Zagreb ima 5, Osijek 1, Rijeka 1, Split 2, Zadar 1. U zagrebačkim studentskim domovima smješten je 7.081 student.

I tako veliki smještajni kapaciteti ne zadovoljavaju potrebe, pa postoje jasne namjere da se grade novi studentski domovi. Naime, samo Studentski centar Zagreb lani je primio cca 10.000 molbi, a uselio je 7.081 studenta.

Kako bi se pomoglo studentima koji zadovoljavaju uvjete, a ne mogu se smjestiti u dom, Ministarstvo znanosti pokušalo je doskočiti tzv. subvencijama u podstanarstvu, pa je tako prošle godine subvencioniralo privatni smještaj za cca 3.200 studenata. (O kriterijima za smještaj studenata u dom, koji su u dobroj mjeri kriteriji mišljeni i domišljeni u komunističkom sustavu, ovdje je nemoguće raspravljati iako sa socijalno-pastoralnog stajališta nisu nezanimljivi.)

Dakle, ako se zna da su na Zagrebačkom sveučilištu u godini 1996/97. studiralo 49.383 redovita studenta, pod gotovo sigurnom pretpostavkom da su polovica njih Zagrepčani, ostaje cca 25.000 studenata, mladih ljudi istrgnutih iz obiteljske sredine, prepuštenih više ili manje samima sebi, bilo da su podstanari, podstanari kod rodbine, bilo podstanari u studentskim domovima.

KAKO HRVATSKA DRŽAVA FINANCIRA TZV. STUDENTSKI STANDARD?

Odmah moram reći: u načelu posve jednako kao i komunistički režim, a to znači da država izdvaja sredstva iz državnog budžeta i preko Studentskog centra (centara) troši ih na smještaj i prehranu studenata. Ove, 1998. godine država Hrvatska iz budžeta će izdvojiti 200.000.000 (dvjesto milijuna) kuna.

Da bi smo shvatili kolika su to sredstva, pokazat ću na jednom primjeru: kuća sto-postotnog invalida domovinskog rata državu Hrvatsku košta 200.000 DEM. Ne zabo-

ravimo, to je potpuno uređena kuća, prilagođena najtežem invalidu. Površina joj je cca 110 m², 1 m² stoji 1.800 DEM. (Ovo su cijene koje je postiglo Ministarstvo obnove i razvitka.)

Sredstvima izdvojenim 1988. godine u studentski standard moglo bi se sagraditi 270 kuća + 1/3 kuće. Pomnožite li sve to sa 5, zato što u prosjeku studij traje 5 godina, dobit ćete broj od 1.351 kuće i kakvu-takvu sliku kolika su to sredstva. Ili drugačije, ako prognanička kuća iste veličine u rohbau sistemu ne košta ni tisuću DEM po m², tu imamo cca 3.000, a to znači isti broj obitelji vraćenih na svoja ognjišta. Možemo to reći i ovako: prema podacima podastrijetim donatorskoj konferenciji o Hrvatskoj, ukupni troškovi obnove ratom porušenih kuća u Hrvatskoj procijenjeni su na sedam milijardi dvjesto trideset i tri milijuna kuna.

Od toga su za Zadarsku županiju potrebna 262 milijuna kuna, a za Šibensku 236 milijuna kuna.

Dakle, sredstvima kojima su subvencionirani studentski centri u Hrvatskoj, odnosno studentski standard, Zadarska županija bila bi obnovljena za cca godinu i četiri mjeseca, a Šibenska za godinu i dva i pol mjeseca. (Slobodna Dalmacija, 26. XI. 1998., str. 3, konferencija za tisak ministra obnove i razvitka dr. Jure Radića.)

Kojeg li, dakle, sretnog oca ili majke čije dijete ili djeca imaju sreću dobiti dom?!

Onome što daje država student odnosno njegova obitelj mjesečno pridodaju samo 100 DEM i on ima pristojan smještaj i prehranu za mjesec dana.

Pomnožite li to s deset mjeseci provedenih u studentskom domu kroz godinu, pa to opet puta 5 godina studija, dobivate iznos od 5.000 DEM koji roditelj izdvoji za svog studenta. Jasno, ovome treba pridodati ostale izdatke za odjeću, knjige, džeparac, ali i tu uskače država, jer ako student hoće i ima vremena, studentski servis mu omogućuje rad i zaradu i na taj način može smanjiti roditeljske izdatke.

Zašto sva ta novčana sredstva Hrvatska, kao i svaka država ulaže u studente, uz napomenu da druge europske države to čine na posve drugačiji način?

Siguran sam, samo zato da od studenta stvori vrhunskog stručnjaka, izgrađenu osobnost, te lojalnog građanina i domoljuba, a sve radi bolje budućnosti pojedinca i države.

S obzirom na našu temu, ovdje nam se nameću najmanje dva važna pitanja:

1. Što je student, sad već diplomirani stručnjak, dužan dati zauzvrat svojoj državi?
2. Kome je ova država povjerila izgradnju budućeg lojalnog građanina i domoljuba, ili jednostavno stvaranje zrele i izgrađene osobnosti?

(Mislim na ulogu Studentskog centra, a preskočivši pritom sav golemi napor sviju koji sudjeluju u izgradnji mladog stručnjaka, te ostajući samo na zahvalnosti i divljenju svim sudionicima toga velebnog procesa.)

Ad. 1. Što je diplomirani student i njegova obitelj, dakle, mladi stručnjak koji je proveo 5 godina u studentskom domu i studentskom restoranu za simbolični iznos od 5.000 DEM dužan državi Hrvatskoj?

Ovoj i ovakvoj: mladoj, razrušenoj, devastiranoj i depopuliranoj, od mnogih još neželjenoj, nevještoj u diplomaciji i demokraciji, ranjivoj i ondje gdje se ne nadaš, no ipak svojoj, ovoj i ovdje, nadam se jednom zauvijek!

Vjerovali ili ne: nije dužan ništa, ništa u najdoslovnijem smislu riječi. Niti riječi zahvale. Ako se našem mladom stručnjaku tu ne ostaje, treba se samo potruditi pronaći agenciju i krenuti put nekog Novog Zelanda, dobro unovčiti stečeno znanje u tehnološkom procesu zemlje za koju ničim osim kapitalom i visokim standardom nije vezan. Ono malo nostalgije nadoknadit će grudom rodne zemlje, koju će već prva ili druga generacija potomaka razasuti kao otrcani suvenir, posve stran zemlji koju oni sada izgrađuju.

U ne tako davno vrijeme, do 1991. godine, takav način subvencioniranja studenata, koji je stimulirao odljev mozgova, s tim što se tada barem nije javno priznavalo "da kilo mozga košta 2 DEM", smatrali smo grubom i podmuklom podvalom naših neprijatelja.

Pitam: u koga danas uprijeti prstom?

(O problemima studija, njegove selekcije, stvarnoj mogućnosti zapošljavanja mladih stručnjaka, ovdje je nemoguće govoriti. Ali se pred njima ne smiju zatvarati oči, pogotovo sada kada i teološki studiji i formalno čine dio sveučilišnog korpusa.)

Ad 2. Kome je ova država povjerila izgradnju budućeg lojalnog građanina i domoljuba ili jednostavno stvaranje zrele i izgrađene osobnosti?

Ovim pitanjem mislim prvenstveno na studentske centre, odnosno Studentski centar u Zagrebu. Prema citiranom Statističkom izvješću, u studentskim domovima u Hrvatskoj ima 256 zaposlenih.

Kao odgojitelji vode se tri osobe, i to po jedna u Osijeku, Rijeci i Zadru (osobito smatram da to nisu odgojitelji po profesiji, već da su to upravitelji domova, a to je ipak nešto drugo), 33 osobe su administrativno osoblje, 1 osoba se vodi kao ostalo stručno osoblje, a 219 kao ostali.

U domovima Studentskog centra u Zagrebu 9. studenog 1998. bile su zaposlene 194 osobe. Njihova kvalifikacijska struktura izgleda ovako: doktora i magistara znanosti nema, VSS ima 10 osoba, VSS ima 7 osoba, SSS ima 76 osoba, NSS ima 90 osoba, VKV su 4 osobe, KV su 4 osobe, PKV nema, NKV su 3 osobe. Od ukupnog broja, od kojega muškaraca ima 73, a žena 121, *nitko* nije zaposlen kao odgojitelj.

Istoga dana u Studentskom centru u Zagrebu bilo je 1.012 zaposlenih, od toga: 5 magistara znanosti (dvojica ekonomista, jedan tehnolog u prehrani i dvojica u kulturi), a samo ih je 53 s VSS. Podsjećam, Studentski centar Zagreb udomijuje cca 7.200 studenata, a u svojim restoranima dnevno priprema cca 22.000 obroka za studente.

Sve te dosadne podatke iznosim samo zato da se barem na tren unesete u mnoštvo od 7.200 mladih ljudi koji žive u studentskim domovima, a da pritom nemaju ni jednog pedagoga, psihologa ili neki stručni tim koji bi ih pratio i bio im od pomoći.

Na žalost, koliko znam, ni u skoroj perspektivi ne vidim tu jasno formuliranih globalnih vizija.

CRKVO, GDJE SI?

Nadam se da nakon svega smijemo glasno postaviti pitanje: Crkvo, gdje si?!

Godine 1992. dana 1. listopada, kao tadašnji upravitelj Sektora kulture Studentskog centra, uputio sam - nakon dosta razgovora s msgr. Ladikom, preko msgr. Kokše - pismo Hrvatskoj biskupskoj konferenciji s molbom da posveti veću brigu studentskoj problematici, i to baš u studentskim domovima, odnosno centrima.

Pošao sam sa stajališta da studentski domovi imaju prostore koji se s malo truda mogu adaptirati u sakralne prostore - u najširem smislu riječi, te da bi prisustvo svećenika u novim uvjetima slobode unijelo svježiju komponentu u te odgojne ustanove.

Usmeni dogovori postignuti na razini uprave Studentskog centra u Zagrebu s Nadbiskupskim duhovnim stolom u Zagrebu pružali su prilično optimističku sliku.

Nakon godinu dana, 11. kolovoza 1993., imenovan je jedan svećenik, i to po teritorijalnom principu, za svih 5 domova, za 7.200 studenata. Unatoč mojemu inzistiranju da bude i radnim mjestom (budući da je plaćen, osiguran i da mu ide radni staž) smješten u Sektor smještaja, među odgojitelje, voljom vrha Studentskog centra dodijeljen je Sektoru kulture.

Time je vrh Studentskog centra jasno dao do znanja što komunistički milje misli o njegovoj ulozi, jer "tamo u kulturi" priređuju se neke predstave, koncerti, izložbe, izdaju se časopisi, pa je i svećeniku koji održava "neke svoje priredbe" mjesto među kulturnjacima.

Možete pretpostaviti kako se je taj dragi čovjek mogao osjetiti među 7.200 mladića i djevojaka, bez ikakve "infrastrukture" u paviljonima i naseljima kamo svećenička noga do tada ni stupila nije. Naći se među 7.200 mladih sudbina, prepuštenih više ili manje samima sebi, gdje je za mnoge od njih već i njegovo prisustvo zapreka njihovoj slobodi! Morao se sretati s anđelima i ljudima, svecima i grešnicima, drogiranima, prostituiranima, švercerima, svodnicima, znati da je jedna studentica rodila u kadi, da je jedan mladić nađen mrtav u zahodu zbog prevelike doze droge itd., itd.

Od planiranih duhovnih prostora, biblioteke, stana, prostora za razgovor do danas ništa.

Ogromni uloženi trud tog čovjeka na općoj razini studentskih domova, neka mi bude dopušteno i nezamjereno reći, kao da se nije ni osjetio. Pritom, to također moram reći, službena Crkva nikada se nije službeno zainteresirala kako stvari stoje. Ovo navodim zaista u dobroj vjeri i samo zato kako bih istaknuo da, barem po mom mišljenju, ovaj model rješavanja pastoralne brige za studente u domovima, imenovanjem jednog čovjeka, nije baš pun pogodak, a može biti i kontraproduktivan.

ŠTO VALJA ČINITI?

Ne umišljam da znam rješenje, kao što vjerujem da ga ne znaju ni drugi.

Pokušat ću, ipak, možda i presmijelo naznačiti neke moguće bliže i dalje korake koji bi u stalno promjenljivom studentskom kontekstu možda mogli pridonijeti proklamiranom sveopćem nacionalnom pomaku.

1. Problemi zagrebačkih sveučilištaraca, pa ni onih u Studentskom centru odnosno domovima, nisu samo problemi zagrebačke Crkve, već je to općenacionalni problem Crkve u Hrvata. Stoga ona mora angažirati svoje najkvalitetnije kadrove i timove stručnjaka u njihovom rješavanju, posebno ako se zna da u našem kontekstu oni nisu samo generacijski, već su slojevito opterećeni prošlošću, komunističkim nasljeđem te postkomunističkom tranzicijskom traumom.
2. Hrvatska država je Crkvu kao instituciju priznala, osobito ovim četvrtim ugovorom s Vatikanom, partnerom i to punopravnim u konstituiranju njenoga društvenog bića, a to znači da je Crkva i javno odgovorna za lice i naličje ovog društva. Crkvi je priznato pravo da svojim materijalnim dobrima i načinom njihovog upravljanja bitno utječe na socijalnu i duhovnu sliku hrvatskog društva, odnosno države.
3. Crkvi je priznato pravo na povrat njenih materijalnih dobara, bilo u naravi, bilo

putem kredita (dionica), bilo zamjenom za crkvena dobra. Ako je tako, a tako jest, Crkva je dužna ne samo sa čiste duhovno-pastoralne ravni (ako je ona uopće moguća) voditi brigu o zdravlju ovog društva već i sa dnevnodruštvene, rekao bih, i političke (ne- i stranačke) utjecati na najširem području na formiranje budućih generacija.

Predlažem stoga da na račun povrata dijela crkvene imovine, a u obliku zamjene za one nekretnine koje Crkvi nije moguće vratiti, Crkva zatraži u svoje trajno vlasništvo neke od studentskih domova, koji bi i dalje ostali u toj funkciji, te bi i dalje bili sufinancirani iz državnog proračuna na isti način kao i domovi koji su u direktnoj ingerenciji države odnosno Sveučilišta, sve dotle dok takav način sufinanciranja studenata postoji. Mislim da je to način da se istinski unese novost i krene k pluralitetu razmišljanja i pristupa. Sve do danas činjeno i učinjeno samo je socijalistička varijanta rada iz sakristije, koja je u promijenjenim društvenim odnosima unaprijed osuđena na propast.

Društvo se time ne bi klerikaliziralo, već bi i roditelj i student znao kamo odlazi, kojem tipu ustanove je povjeren, a društvo bi dobilo profil ljudi kojima je priznalo jednakopravno postojanje s drugim profilima ljudi, koji u pluralitetu pišu budućnost ove države.

4. Predlažem da se Crkva kao ravnopravan partner u kreiranju društva uključi u raspravu o budućnosti studentskih centara i založi za restrukturiranje sadašnjih studentskih centara kao i za preispitivanje sufinanciranja tzv. studentskog standarda u smislu obveze mladog čovjeka prema državi koja ga je sufinancirala.
5. U svakom narodu i u svakom gradu postoje tzv. kulturna mjesta. Bez obzira na vrstu uspomena koje netko nosi, mislim da je Studentski centar u Savskoj 25 jed-

no od njih, bilo prošlim generacijama bilo sadašnjoj studentskoj mladeži. Preduboke su uspomene i korijeni koji taj prostor čine kulturnim, pogotovo na planu studentske kulture, koja je - okrene li se pogled unatrag - odredila mnogo toga što spada u plog hrvatske nacionalne kulture.

Predlažem stoga da se ovo visoko tijelo, sazivač ovog kolokvija, zauzme za to da taj prostor i dalje ostane studentski i u funkciji kulture, jer se ni jednim ekonomskim mjerilom (a moguća prodaja mu se najavljuje) ne da mjeriti njegov duhovni i vrijednosni potencijal na pragu trećeg tisućljeća.

Sa sadržajima koje već ima, obnovljenim, dograđenim i osvježenim novim idejama i mladim ljudima, mogao bi postati stjecištem svehrvatske mladeži iz tuzemstva i inozemstva, centar mladih hrvatske države, i to upravo tu u srcu Zagreba, u blizini Sveučilišta, mnogih fakulteta i kulturnih institucija ovog naroda. Ne sumnjam da ćete stati uz hrvatsku kulturnu javnost.

Što dodati rečenom? Po meni, govor o pastoralu mladih, posebno o problemima mladih u studentskim domovima, može započeti tek onda kada se shvati pozadina koja ih generira.

Pokušao sam u okviru svojih skromnih mogućnosti to učiniti. Sada je red na pastoralcima.

Završavam riječima Ivana Pavla II., izgovorenim 4. listopada 1998. u Solinu:

“Ulaganje u odgoj novih naraštaja znači ulaganje u budućnost Crkve i nacije. Bez dobroga se odgoja novih naraštaja ne mogu stvoriti ni dobri izgledi za budućnost mjesne Crkve i nacije... Drugi vatikanski sabor veli: ‘Budućnost se čovječanstva nalazi u rukama onih koji su sposobni budućim naraštajima prenijeti razloge života i nade’ (Gaudium et spes, 31).”